

СЕРІЯ КЛАСИКА

ЖАН-ПОЛЬ САРТР

НУДОТА

Із французької переклала Елла Євтушенко

Київ
BOOKSHEF
2022

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ВІД ВИДАВЦІВ

Ці записи знайшли серед паперів Антуана Рокантена. Ми публікуємо їх без змін.

Перша сторінка не містить дати, але ми маємо вагомі підстави вважати, що її написано за кілька тижнів до початку власне щоденника. Тож її можна датувати найпізніше початком січня 1932 року.

На цей час Антуан Рокантен, помандрувавши Центральною Європою, Північною Африкою й Далеким Сходом, уже три роки як мешкав у Бувілі, де завершував історичне дослідження про маркіза де Рольбона.

Видавці

АРКУШ БЕЗ ДАТИ

Найліпше було б записувати події день у день. Вести щоденник, щоб чітко все бачити. Не випускати подробиці, дрібні факти, навіть якщо вони здаються мізерними, а головне — класифікувати їх. Слід записати, як я бачу цей стіл, вулицю, людей, мою пачку тютюну, адже змінилося саме бачення. Слід точно визначити розмах і природу цієї зміни.

От, наприклад, картонна коробочка, в яку упаковано пляшечку чорнила. Слід спробувати описати, як я бачив її *раніше* і як я тепер її *

Що ж, це прямокутний паралелепіпед, він виділяється на тлі... дурниця, нічого про нього писати. От чого слід уникати: очуднення того, у чому нічого немає. Думаю, коли ведеш щоденник, завжди є ця небезпека: ти все перебільшуєш, до всього уважний, постійно перекручуєш істину. З іншого боку, безперечно, я можу будь-якої миті — і щодо саме цієї коробочки чи будь-якого іншого предмета — віднайти це позавчорашнє враження. Я маю завжди бути готовим, інакше воно знову витече крізь пальці. Не можна нічого **,

* Слово пропущено.

** Слово закреслено (можливо, «перекручувати» чи «перебріхувати»), а те, що написано поверх нього, розібрати неможливо.

а слід ретельно та в найменших подробицях нотувати все, що відбувається.

Звісно, я більше не можу записати нічого конкретного про суботу чи позавчорашній день, вони вже занадто далеко; можу сказати лише, що ні тоді, ні тоді не відбулося нічого такого, що зазвичай називають «подією». У суботу дітлахи пускали жабки по воді, і мені теж хотілося кинути камінчик у море, як вони. Тієї миті я зупинився, випустив із руки камінець і пішов. Мабуть, я мав розгублений вигляд, бо дітлахи в мене за спиною засміялися.

От що було зовні. Те, що відбувалося всередині мене, не залишило чітких слідів. Я побачив щось таке, що викликало в мене відразу, але я вже й не пам'ятаю, на що дивився — на море чи на камінець. Той був пласким, сухим з одного боку, вогким і брудним з іншого. Я тримав його за краєчки, широко розвівши пальці, щоб не замаститися.

Позавчора все було набагато складніше. Та ще була ця низка збігів, плутанин, яких я не можу собі пояснити. Але я не збираюся розважатися тим, щоб викладати це все на папері. Зрештою, немає сумнівів, що я відчув страх чи якесь подібне почуття. Якби ж я тільки знав, чого страшився, це був би вже значний крок уперед.

Цікаво те, що я зовсім не схильний вважати себе божевільним, навіть навпаки, я чітко бачу, що це не так: усі ці зміни стосуються предметів. Принаймні я хочу бути певним цього.

Пів на одинадцяті*

Можливо, зрештою, це таки був маленький напад божевілля. Від нього не залишилося й сліду. Мої дивні почуття минулого тижня тепер здаються геть сміховинними: їх уже немає. Цього вечора я почуваюся цілком у своїй сорочці, по-буржуазному спокійно в цьому світі. Я у своїй кімнаті, яка виходить на північний схід. Унизу — вулиця де Мютіле і будівництво нового вокзалу. З вікна мені видно червоно-біле світло кафе «Зустріч залізничників» на розі бульвару Віктора Нуара. Щойно прибув паризький потяг. Люди виходять зі старого вокзалу й розсіюються вулицями. Я чую кроки й голоси. Багато хто чекає на останній трамвай. Мабуть, їхній гурт докола газового ліхтаря просто під моїм вікном доволі сумний на вигляд. Що ж, доведеться їм почекати ще трохи: трамвай приїде аж о десятій сорок п'ять. Хоч би сьогодні не було ніяких комівояжерів: я так хочу спати і так довго не висипався. Одна хороша ніч, одна-єдина — і всі ці історії щезнуть.

За чверть одинадцята: більше нічого боятися, вони вже були б тут. Хіба що сьогодні день того пана з Руана. Він приїжджає щотижня, йому бронюють кімнату №2 на другому поверсі, ту, що з біде. Цей іще може припхатися: він часто випиває куколь у «Зустрічі залізничників» перед сном. Він, до речі, не здіймає багато гамору. Це невеличкий і дуже охайний чоловік із чорними навощеними вусами і в перуці. А от і він.

Що ж, коли я почув, як він піднімається сходами, у мене аж серце тьохнуло, таким заспокійливим

* Вочевидь, вечора. Подальший фрагмент написано значно пізніше за попередні — найраніше, як ми схильні вважати, наступного дня.

виявився цей звук: чого можна боятися в такому передбачуваному світі? Здається, я зцілився.

А ось і трамвай №7 — «Бойні — Великі канали». Він прибуває з гучним залізним брязкотом. Тоді їде далі. Тепер він прямує, навантажений валізами й послулими дітьми, до Великих каналів, до заводів, на схід, у пільму. Це передостанній трамвай; останній проїде через годину.

Я збираюся лягати. Я зцілився, я передумав поденно записувати свої враження, як дівчатка, у красивий новий блокнот. Лише в одному випадку могло би бути цікаво вести щоденник: якщо *

* Тут текст на аркуші без дати уривається.

ЩОДЕННИК

ПОНЕДІЛОК, 25 СІЧНЯ 1932

Зі мною щось сталося, у цьому більше немає жодних сумнівів. Воно прийшло як хвороба, не як звичайне переконання, не як очевидний факт. Нишком, мало-помалу оселилося в мені; я відчув щось дивне, легку бентегу, от і все. Прийшовши, це почуття нікуди не зникло, воно зачаїлось, і я зміг переконати себе, що нічого й не було, що це була хибна тривога. І ось воно знову розквітає.

Не думаю, що фах історика сприяє психологічному аналізу. У цій сфері ми маємо справу лише з цілісними почуттями, яким даємо загальні назви: Амбіція, Інтерес. А проте, якщо я хоч трішки себе знаю, то саме зараз це мало б мені допомогти.

Наприклад, у моїх руках з'явилося щось нове — певний спосіб брати люльку чи виделку. А може, це виделку тепер не взяти по-старому, не знаю. Щойно, збираючись зайти до своєї кімнати, я завмер, бо відчув у руці холодний предмет, який привернув мою увагу, адже мав свого роду особистість. Я розтиснув руку, поглянув: це просто була клямка дверей. Цього ранку в бібліотеці, коли Самоук* зайшов привітатися зі мною,

* Ож'є П., про якого часто йтиметься в цьому щоденнику. Він був помічником судового виконавця. Рокантен познайомився з ним 1930 року в бібліотеці Бувіля.